

RECORD D'ULRIKE MEINHOF, 30 ANYS DESPRÉS

Peter O. Chotjewitz

07/05/06

www.sinpermiso.info

Trenta anys després de la seva mort violenta, el 9 de maig, les imatges són tant imponents com el primer dia. Sobretot les publicades. La primera placa de detinguda; la primera foto empresonada; la imatge final, penjada.

1970, 1972, 1976; els números dels anys ho declaren: l'ascens de la publicista Ulrike Meinhof, d'estrella intel·lectual d'un diari estudiantil a icona de la moral política i dels drets humans, es complí en un breu període de la seva vida, l'últim. Què hi va haver abans i per què passà a la RAF (Fracció de l'Exèrcit Roig), queda de tot punt eclipsat. Podria donar certa plausibilitat indesitjada al seu últim i radical pas.

La posteritat l'ha reduït pràcticament al paper d'una Juana d'Arc de la resistència contra el Leviatan, la omnipotent superpersona de l'Estat. Se l'ha elevat a l'Olimp dels elegits disposats a morir per les seves conviccions, com els sants Sòcrates, Hus, Giordano Bruno i Michael Kolhas, a qui al 1540, donant-se la raó, es féu ajusticiar amb el suplici de la roda com a pertorbador de l'ordre públic.

Jovenetes àvides d'instrucció davant la propera campanya antiglobalització, la majoria encara en edat escolar, devoren llibres que parlen d'ella, no importa la seva veracitat. No és per atzar que una biografia seva molt llegida fos publicada per Beltz & Gelberg, una editorial juvenil.

Les escombraries amb que autors mercenaris a sou de gegantins aparells d'Estat la cobriren des de maig de 1970, és a dir, des del tiroteig a l'Otto Suhr Institut de Berlin occidental, no ha impedit la seva conversió en una figura lluminosa, a la que fins i tot historiadors conservadors com Joachim Fest han de rendir els seus respectes.

La RAF fou derrotada, però no impera la pau. Els seus anàlisis i objectius programàtics, que poden llegir-se en manifestos també escrits per la mà de Meinhof, segueixen vivint en una mena de cenotafi. L'Estat sols té una opció per a protegir-se d'aquest perill adormit. Hauria de deixar d'entendre's a sí mateix com a auxili de la plutocràcia, per convertir-se en un valedor conseqüent i eficaç de les necessitats de les classes baixes del propi poble i dels pobles explotats dels Estats i els continents pobres.

La commoció generada per la mort d'Ulrike Meinhof al 1976 va dur a violentes manifestacions per tot el territori federal. A Francfort, on hi havia una convocatòria davant la Casa dels estudiants, s'arribà a enfrontaments amb les forces de l'ordre públic. Jo venia d'Stuttgart, i encara veig la ciutat sublevada:

em ve a la ment un furgó policial en flames, però pot ser que es tracti d'una altra manifestació.

En el suïcidi anunciat pel govern hi cregueren pocs. Això té relació amb l'estat de confrontació. El tribunal d'Stuttgart, que havia de jutjar a cinc quadres de la RAF, ja havia perdut a un acusat -Holger Meins, a qui es deixà morir al novembre de 1974 d'inanició a Wittlich-. Els tres acusats restants moriren disset mesos després a la presó judicial d'Stuttgart-Stammheim en circumstàncies no aclarides, de forma que cap dels judicis no s'arribà a realitzar.

Fou sobretot en el moment de la detenció que moriren aquests enemics de l'Estat buscats amb tant d'ardor. La majoria de vegades foren executats sense portar armes, o, ja desarmats, amb el cos a terra. Això va despertar la impressió de que hi havia una ordre superior de no fer presoners. Werner Sauber -Daniel de Roulet li ha aixecat un monument a la seva novel·la Double- fou executat el 9 de maig de 1975 en un estacionament de Colonia quan ja estava indefens sobre l'asfalt: just un any abans que Ulrike Meinhof. El metge Karl-Heinz Roth, assegut al seu costat a l'automòbil, va quedar ferit d'extrema gravetat. El tercer, Roland Otto, resultà il·lès. Quan Roth i Otto foren absolts, exclamaren els policies: "També hauríem d'haver liquidat als altres dos".

La llista és llarga. Des de Rauch i Weibecker, fins a Grams, passant per Stoll i van Dyck. Tots executats en situacions que no justificaven l'ús policial d'armes de foc. És veritat que els Colts s'empraven a la lleugera, per ambdues parts, i que es pot explicar el gallet fàcil d'alguns funcionaris que podien témer per la seva vida. Disculpa no és; ni moral, ni jurídica.

Pel demés, els dubtes en el cas Meinhof foren alimentats per l'informe d'una comissió investigadora internacional (publicat per l'editorial Maspero de Paris) que al 1978 deia: "L'afirmació de les autoritats estatals, segons la qual Ulrike Meinhof es va matar a sí mateixa penjant-se, no està provada. Els resultats de les investigacions més aviat permeten concloure que Ulrike Meinhof no podia penjar-se per la seva pròpia ma".

Ulrike Meinhof evidentment ja era una celebritat abans de que fundés amb altres la Fracció de l'Exèrcit Roig, que s'entenia a sí mateixa com a braç armat de la resistència antiimperialista, i a la que -dit sense precaució- va poder anomenar-se leninista. Recordo la fascinació amb la que llegíem les seves columnes a la revista Konkret, que publicava l'editorial Klaus Wagenbach, en la pàgina web de la qual, petita ignorància!, ara pot llegir-se que l'autora morí al 1972.

Jo consumia des del 1955 la fulla que per l'APO (oposició extraparlamentària) desenvolupava un cert paper, i des de 1960 llegia sempre, primerament, els articles analítics-polèmics de Meinhof, que encara avui resulten llegibles i actuals. Mostren l'amplitud del seu compromís social i polític. Temes nacionals com la permanència de vells nazis, les lleis d'excepció i emergència o la pobresa figuren en l'ample repertori de la seva obra periodística, no en menor mesura que els problemes de la política internacional: imperialisme, lluites

d'alliberament al tercer món, tricontinental, la guerra d'Indoxina, les protestes estudiantils als EUA.

El que ara la seva filla Bettina Röhl, en un inclassificable llibre de revelacions, pot saldar de barat com a sensació, era ja sabut pels admiradors d'aleshores de Meinhof. Que simpatitzava amb el prohibit KPD (Partit Comunista d'Alemanya, il·legalitzat per Adenauer al 1956), amb la Unió Soviètica i amb la RDA (sempre críticament, val a dir). Que gràcies al moviment contra la guerra nuclear i les marxes de Pascua dels anys cinquanta, aconseguí fer-se un nom. Que tenia les seves arrels en les tradicions humanistes d'Occident, amb una empremta cristiana. Que la seva insòlita rigidesa ètica era deguda en part per la seva relació amb Renate Riemeck, que cap al 1960 era un dels mascarons de proa d'una Unió Alemanya per la Pau més aviat irrellevant políticament.

La opció per la lluita armada a començaments de l'estiu de 1970 fou interpretada per molts com una ruptura i vista amb incomprensió. Però estava en la lògica de la oposició extraparlamentària no seguir atacant sols verbalment els excessos i els efectes de l'ordre social capitalista postfeixista.

A la bibliografia dedicada a ella, la separació del seu marit, l'abandonament de l'existència comparativament petitburgesa al barri de l'alta societat de l'Elbchaussee d'Hamburg i el trasllat a Berlín occidental no són interpretats d'una manera suficientment clara com a reacció a l'esperit dels temps. El cert és que, com a molt tard, des del 2 de juny de 1967 -el dia que les autoritats de Berlín occidental reprimiren brutalment una manifestació davant l'Òpera alemanya i deixaren que s'executés alevosament a un estudiant, amb la finalitat de generar una escalada-, ja estava a l'ordre del dia el projecte d'atacar directament, com a baluard de l'imperialisme, a l'Estat i als seus obscurs representants, i de radicalitzar la resistència mitjançant la propaganda amb fets.

Ulrike Meinhof deixà casa i demés quatre dies abans de la Conferència internacional contra els crims de guerra estatunidencs a Indoxina, que començà a Berlín occidental el 17 de febrer de 1968. La declaració final, que culminà en una gran manifestació, avui encara es llegeix com una crida a passar definitivament a la sublevació. Es demanava sense afaitar la col·laboració política i organitzativa amb els moviments revolucionaris d'alliberament i la creació d'un front unit de resistència als EUA i als països euroeu-occidentals. Enemic: l'imperialisme nord-americà i el seu peó de brega europeu. Objectiu: la revolució socialista mundial.

Tot just dos mesos després, cremaven en flames dos grans magatzems comercials a Frankfurt: un esdeveniment que fou generalment celebrat com la cerimònia fundacional de la RAF, ja que va empènyer a dos protagonistes a la il·legalitat, encara quan els danys foren molt limitats. Ulrike Meinhof dedicà al incendi una ressenya comprensiva que fou entesa per bona part de l'esquerra d'aleshores com una invitació a seguir treballant en aquella línia. Potser els redactors de la resolució final de la Conferència sobre Vietnam no donaren a les seves paraules el sentit que nosaltres inferirem. O potser se'n retractaren després, veient el què s'havia organitzat, i els vingué la por davant el seu propi coratge.

El fet és que Meinhof i els demés fundadors de la RAF albergaren de bona fe l'esperança de que la seva lluita trobaria simpaties i recolzaments als medis legals. La RAF mai fou -avui ningú parla d'això- concebuda com una organització de masses, sinó com un grup de quadres i com una punta de llança capaç d'aguditzar les contradiccions polítiques i ampliar els marges de maniobra de la oposició legal. Tragèdia d'aquesta organització: mai fou aprofitada tal possibilitat, posant-se, en canvi, molt aviat en marxa un procés de desolidarització que, en el que va venir, arribà inclús a rebutjar el benintencionat consell d'un (Heinrich) Böll: "un passaport per a Ulrike Meinhof".

Les condicions d'empresonament a les que s'exposà a Ulrike Meinhof a partir de 1972 eren homicides. A Colonia-Ossendorf arribà a estar tres vegades en aïllament total -la primera vegada, immediatament després de la seva detenció, durant 237 dies-. Sobre les conseqüències psíquiques i físiques d'aquest tipus de tortura en va escriure un informe commovedor, que ara és una peça distingida de la història de la literatura.

L'objectiu de les nombroses humiliacions era clar i es declarà obertament: trencar la personalitat. Volia oferir-se el boig a la opinió pública, moure-la a ella, distanciar-la de la seva biografia política i estimular als seus camarades a la clandestinitat a abandonar la lluita desigual. Amb alguns s'aconseguí. Contra els principals acusats, que no cediren, es van haver d'adoptar mesures més extremes. Altres, com Christian Klar i Birgit Hofefeld, que no es deixaren instrumentalitzar, encara segueixen entre reixes.

Però el que nosaltres discutíem -jo representava legalment a Andreas Baader- en quasi cada visita a la setèima planta de la presó judicial de Stammheim no eren tant les condicions de la presó, que sigui dit de passada, després de l'inici del procés es relaxaren una mica, sense arribar a passar mai de l'aïllament en ínfims grups. Un tema important era el deteriorament de la situació política: es feia cada cop més precària, i la solidaritat amb els presos remetia. Si a l'estiu de 1972 els objectius i els mètodes de la RAF encara despertaven simpaties en amplis sectors de la població, després de la mort de Holger Meins i l'execució del president de l'Audiència de Berlín occidental, Günter von Drenkmann, a finals de la tardor de 1974, s'ensorrà inclús la disposició al compromís amb una millora de les condicions d'empresonament.

Hi ha cartes des de la presó, dirigides a conegudes personalitats, que mostren com els presos se sentien creixentment abandonats a la seva sort, fins a quedar completament inermes. Que la punyent voluntat subversiva de finals dels seixanta canviés a covardia i resignació, és tema a part. Té a veure amb la campanya mediàtica d'odi i criminalització contra tota esquerra que no es prestés a un distanciament profilàctic.

Quan Ulrike Meinhof morí, assistirem a un últim empeny de la opinió pública, fundat en el fet de que havia estat una prestigiosa intel·lectual, una de les grans esperances de la publicística en llengua alemanya. Després dels atemptats de 1977, també el gruix de l'esquerra s'alegrà de que els més populars quadres de la RAF estiguessin finalment morts.